

กระบวนการสะสมทุนโดยชุมชน : กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง¹

บทนำ

การพัฒนาของประเทศไทย แม้จะประสบความสำเร็จในภาพรวม ดังจะเห็นจากผลการพัฒนาที่มีการใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน พบว่า อัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ สูงถึงร้อยละ 7.8 เมื่อสิ้นแผนฯ 7 รายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนไทยเพิ่มขึ้นจาก 2,100 บาท/คน/ปี เมื่อปี 2504 เพิ่มขึ้นเป็น 68,000 บาท/คน/ปี ใน ปี 2539 หรือเพิ่มขึ้น 32 เท่าตัว สัดส่วนของคนยากจนของประเทศลดลงจากร้อยละ 31.7 เมื่อปี 2518 เหลือเพียงร้อยละ 13.7 ในปี 2535² และร้อยละ 9.5 ในปี 2539 เป็นผลให้ธนาคารโลกประกาศให้ ประเทศไทยหลุดพ้นจากประเทศที่ยากจน ฐานะทางการเงินการคลังมีความมั่นคงและได้รับการยอมรับโดยทั่วไป จากนานาชาติ ส่วนการพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี 2537 คราวเรือนในชนบทมีไฟฟ้าใช้แล้ว ร้อยละ 97.7 มีน้ำสะอาดดื่มกินในระบบประปา สำหรับเขตเมืองในภูมิภาคมากกว่า ร้อยละ 75 และร้อยละ 32 ในชนบท การคมนาคมมีถนนเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด อำเภอและตำบลทั่วประเทศ การศึกษา คนไทยในชนบทมีการศึกษาที่สูงขึ้น คือ เข้าเรียนภาคบังคับถึงร้อยละ 97.7 ความสำเร็จของการพัฒนาด้าน สาธารณสุข ได้ทำให้อายุขัยเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้น เป็น 67.6 ต่อปี ในปี 2537 เมื่อเทียบกับปี 2533 มีอายุขัยเฉลี่ยเพียง 63 ปี เท่านั้น สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากแนวคิดการพัฒนาที่ต้องการเร่งรัดการขยายตัวและสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่มียุทธศาสตร์การพัฒนามุ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมและการส่งออก โดยอาศัยความได้เปรียบทางด้านทรัพยากร ธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในการผลิตเพื่อสร้างรายได้และการมีงานทำ ซึ่งการใช้ปัจจัยเหล่านี้จึงเกิดผล เชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

แต่ผลความสำเร็จจากการพัฒนานั้น ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหามากมายตามมามากมาย อาทิ การพัฒนาที่ ขาดแคลนความสมดุล ไร้ความเสมอภาค การกระจายความเจริญที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพฯ

¹ อาจารย์ประจำสาขาการพัฒนาชุมชน ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2504-2544 หน้า 1

และปริมณฑล หรือเขตมหานครใหญ่เท่านั้น การพัฒนาที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มคนบางกลุ่ม ทำให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้ห่างกันมากและช่องว่างของคนจนคนรวยเพิ่มขึ้น ความแตกต่างของระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อยู่ในภาคอื่น จะต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลถึง 12 เท่า และผู้มีรายได้สูงสุด 20% แรกมีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 54.9 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 59.4 ในปี 2535 ส่วนผู้มีรายได้ต่ำสุด 20% แรก กลับมีรายได้ลดลงจาก 4.6 ในปี 2531 เหลือเพียงร้อยละ 3.9 ในปี 2535 ซึ่งคิดเป็นช่องว่างของคนที่จนที่สุดกับคนที่รวยที่สุดห่างกันเพิ่มขึ้นจาก 12.2 เท่า เป็น 15.8 เท่า ในปีเดียวกัน'

นอกจากปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนแล้ว การพัฒนาที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านรายได้ ทำให้คนไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม อาทิ การย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย เกิดความต้องการเอาัดเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังงมเริ่มจางหายไปพร้อมๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ เนื่องจากถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้จากในช่วง 2 ปีแรกของแผนฯพัฒนา ฉบับที่ 7 ป่าไม้ยังคงถูกทำลายถึงปีละ 1 ล้านไร่² ที่ดินทำกินถูกชะล้างพังทลาย คุณภาพของน้ำลำคลอง เปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถจะนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงทั้งในด้านคุณภาพของอากาศ ปริมาณฝุ่นละอองได้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปอย่างกว้างขวางจากสภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ส่งผลให้ภาวะการเจ็บป่วยของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่โรคสมัยใหม่มากขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แม้ว่าหลายฝ่ายได้ตระหนักในปัญหาและดำเนินการแก้ไขตามแนวทางต่างๆ มาโดยตลอด จึงมีบทเรียนและข้อสรุปที่ผ่านมามีว่า หากจะพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมเข้มแข็ง การพัฒนายั่งยืน” นั้นจำเป็นต้องอยู่บนรากฐานของการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง ด้านหนึ่งจะต้องอาศัยกลุ่มหรือองค์กรที่อยู่ในชุมชนเป็นกลไกในการทำหน้าที่ที่สำคัญในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การกระจายโอกาสเพื่อการพัฒนาอาชีพ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม รวมถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ฝังงมของชุมชน ในระยะเวลาที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ สิ่งหนึ่งเนื่องจากการขาดแคลนเงินทุนในกระบวนการผลิต และเป็นที่ยอมรับกันว่าระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราได้เข้าไปมีบทบาทอย่างมากในชุมชนปัจจุบัน ดังนั้น “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” จึงเป็นองค์กรสะสมทุนหนึ่งของชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์รวมของคนที่ต้องการเข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชน ซึ่งได้อาศัยหลักการของความร่วมมือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรต่อกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้น

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม โดยสอนให้รู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นในด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการประหยัดและเก็บออมเงิน แล้วนำมาสะสมรวมกันเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนสำหรับสมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

¹ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานผลการพัฒนาประเทศในระบอบประชาธิปไตยเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2537 หน้า 31

² คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 หน้า 8

จัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อปี 2517 ตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่ได้ให้มีการส่งเสริมจัดตั้งกลุ่มขึ้นทั่วประเทศ ผลจากนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดกลุ่มขึ้นมามากมายในชุมชน บางก็ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน บางก็ประสบความล้มเหลว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา จึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่ที่ประสบความเร็จทางด้านการบริหาร การดำเนินงาน การจัดการเงินทุนของชุมชน และระบบกองทุนสวัสดิการต่างๆ ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : ก้าวแรกการสะสมทุนของบ้านนาหว้า

บ้านนาหว้า อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา เป็นหมู่บ้านหนึ่งในชนบท ที่มีสภาพความเป็นอยู่ไม่ต่างอะไรมากนักกับหมู่บ้านชนบทโดยทั่วๆ ไป ก่อนหน้านั้นประมาณ 20 ปีที่แล้ว ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก โดยเฉพาะการเดินทางติดต่อกับภายนอก ความเจ็บไข้ได้ป่วยและโรคระบาด และที่สำคัญ คือ ความยากจนของชาวบ้าน และต้องการเงินทุนเพื่อการลงทุนในการผลิต แต่ขาดที่พึ่งจากสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชน ดังที่นายเคล้า แก้วเพชร แกนนำคนสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มเล่าให้ฟังว่า “ตนเองเป็นคนจนเพิ่งปลูกบ้านเสร็จปี 2519 เป็นเรือนใบจากฝาอกไม้ไผ่ เป็นหนี้อยู่ 36,000 บาท ขอกู้เงินจากคนที่มีฐานะก็ไม่ได้ กู้จากธนาคารนั้นตัดไปเลย เพราะไม่มีสิทธิ์”¹ จนถึงปี 2519 ได้มีพัฒนาการประจำตำบล (นายฉวิล โคปะโล) เข้ามาแนะนำเรื่องกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน และได้แนะนำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ไปอบรมเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จังหวัดยะลา หลังจากนั้น นายเคล้า แก้วเพชร นายสันติย์ กาญจนรัตน์ และชาวบ้านจำนวนหนึ่งที่สนใจและมีความคิดที่จะเลิกและเริ่มต้นด้วย การสะสมทุนตามแนวคิด “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” จึงได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าขึ้น วันที่ 16 มกราคม 2522 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการออม เป็นแหล่งเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพ สร้างฐานะทางเศรษฐกิจ สร้างความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะและเพื่อสร้างสวัสดิการให้คนในชุมชน

ก่อนการจัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี 2522 พบว่า แกนนำที่สำคัญของกลุ่มได้ศึกษาเรียนรู้การดำเนินงานและการจัดการ ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มที่ได้ดำเนินงานมาก่อนแล้ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อการจัดตั้งกลุ่มของตน และขยายแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไปยังชาวบ้านในหมู่บ้าน ให้เกิดความสนใจและตัดสินใจที่จะมาร่วมกลุ่มร่วมกัน การดำเนินงานในช่วงแรกได้มีคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก เพื่อทำหน้าที่ดำเนินงานและบริหารกิจกรรมของกลุ่ม ต่อมาปี 2527 กลุ่มได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติมอีก 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริม และฝ่ายพิจารณาเงินกู้ รวมคณะกรรมการทั้งสิ้น 16 คน เพื่อให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติของกรมการพัฒนาชุมชน

ในระยะแรกของการดำเนินงานที่เริ่มต้นด้วยการระดมเงินฝาก จะเป็นไปด้วยความยากลำบากอยู่บ้าง ที่กลุ่มจะต้องต่อสู้กับนายทุน อำนาจและความเชื่อของระบบธนาคาร ตลอดจนการสร้าง ความเชื่อถือนั้นใหม่ในหมู่บ้าน เนื่องจากชาวบ้านยังไม่เชื่อในระบบของกลุ่มออมทรัพย์ เพราะคนที่คิดริเริ่มจัดตั้งกลุ่มเองก็มีฐานะยากจน จึงเป็นเรื่องแปลกและไม่น่าเป็นไปได้ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับการฝากและกู้จากธนาคารที่มีอยู่แล้ว แต่กลุ่มได้ขยายแนวความคิดสู่ชุมชนผ่านผู้นำหรือแกนนำกลุ่ม ไปยังเครือข่ายความเป็นญาติและชาวบ้านทั่วไป ด้วยหลักการที่ว่า “พูดให้เขาฟัง ทำให้เขาดู อยู่ให้เขาเห็น”¹ กล่าวคือ พูดให้เขาฟัง เป็นการพูดคุยชี้แจงเหตุผลความสำคัญและ

¹ นายเคล้า แก้วเพชร, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2543

ประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ จากการรวบรวมทุนที่กระจัดกระจาย มาใช้ในการประกอบอาชีพ และพูดชักชวนและชี้แจงโน้มน้าวให้ญาติเพื่อนบ้านให้นำเงินมาฝาก *ทำให้เขาดู* ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมถึงผลประโยชน์ของกลุ่มเพื่อให้เกิดศรัทธา ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีความสนใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่ตลอดเวลา กล้าคิดกล้าทำ และนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ดำเนินชีวิตให้เป็นตัวอย่างแก่คนอื่น ทုံเหตุการณ์ทำงานให้กับกลุ่มโดยไม่คิดค่าตอบแทนหรือเป็นประโยชน์ส่วนตัว ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสำคัญ *อยู่ให้เขาเห็น* ผู้นำหรือคณะกรรมการของกลุ่มต้องมีเวลาว่างพอสำหรับปฏิบัติหน้าที่ มีความยินดีและเต็มใจที่จะทำงานรับใช้กลุ่มหรือสมาชิกตลอดเวลา จนสมาชิกมีความเชื่อถือและศรัทธาในความตั้งใจจริง การเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม

นอกจากนี้ ด้วยการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ที่อยู่บนพื้นฐานของคำขวัญที่ว่า **“ระบบดี ระเบียบสวย รวยคุณธรรม”** เป็นแนวทางในการดำเนินงาน กล่าวคือ ระบบดี กลุ่มมีระบบการดำเนินงานแบบกระจายอำนาจการบริหาร มีการเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ รับผิดชอบการปฏิบัติงาน ระเบียบสวย กลุ่มจะต้องมีกฎระเบียบกติกาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน และมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา รวยคุณธรรม กลุ่มจะยึดหลักคุณธรรม 5 ประการเป็นแนวทางในการดำเนินงาน¹ ได้แก่ 1) มีความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) มีความรับผิดชอบร่วมกัน 4) มีความเห็นอกเห็นใจกัน และ 5) มีความไว้วางใจกัน คุณธรรมเหล่านี้เป็นผลให้กลุ่มทำงานกันเป็นทีม มีระบบการทำงานที่ใกล้ชิด มีการปรึกษาหารือบอกกล่าวตักเตือนซึ่งกันและกัน โดยใช้เวทีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ อันเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างแท้จริง

จากความมุ่งมั่นและแนวทางในการดำเนินงานทำให้กลุ่มเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว พบว่า จากปี 2522 สมาชิก 86 คน เพิ่มขึ้นเป็น 1,696 คน ในปี 2544 และมีเงินทุนหมุนเวียนจากเงินทุน 860 บาท ในปี 2522 เพิ่มขึ้นเป็น 31,161,447 บาท ในปี 2544 ผลกำไรจากดอกเบี้ยของกลุ่มที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นี้ ทำให้กลุ่มมีความคิดที่จะนำผลประโยชน์หรือผลกำไร (คิดเอาร้อยละ 2 ของเงินดอกเบี้ยทั้งหมด) บางส่วนไปลงทุน โดยการนำไปจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกในเรื่องที่จำเป็นต่อวิถีชีวิต เช่น กองทุนเดินเท้า กองทุนน้ำประปา กองทุนศาลาป่าช้า กองทุนการศึกษา กองทุนส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น ปัจจุบันพบว่า กลุ่มมีกองทุนทั้งหมด 73 กองทุน จำนวนเงินกองทุนทั้งสิ้น 5,760,849 บาท² และกลุ่มยังสนับสนุนให้สมาชิกรวมกลุ่มประมาณกลุ่มละ 15 คน แล้วเสนอโครงการให้กลุ่มพิจารณาให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 6 ต่อปี) เพื่อการลงทุนธุรกิจชุมชน เช่น กลุ่มร้านค้า กลุ่มยาง กลุ่มบิมน้ำมัน เป็นต้น ต่อมาหลังจากปี 2539 กลุ่มได้นำแนวคิดเสนอเรื่อง สวัสดิการสุขภาพมาใช้โดยจัดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้แก่สมาชิกได้ร้อยละ 20 แต่ไม่เกิน 1,000 บาท/ปี/ครอบครัว และได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 3,000 บาท/ปี/ครอบครัว ในปัจจุบัน นอกจากนี้กลุ่มยังมีนโยบายและเป้าหมายสนับสนุนกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิตและการอยู่ดีกินดีของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาจากภาครัฐ เช่น การให้สมาชิกยืมเงินไปสร้างส้วม โดยไม่ต้องมีการค้าประกันรายละ 10,000 บาท การให้เงินกู้ทำบัตรสุขภาพ การประสานงานและการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อนามัย ในการณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งจัดตั้งกองทุนสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลขึ้นมาในที่สุด

¹ ระเบียบกฎข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2542

² บัญชีคุมเงินกองทุนหมู่บ้านนาหว้า อ.จะนะ จ.สงขลา

ณ วันนี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ที่เริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก ๆ เมื่อ 22 ปีที่ผ่านมา แล้วค่อย ๆ เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เรื่อยมา ส่งผลให้กลุ่มเจริญเติบโตพัฒนาขึ้นเป็นองค์กรประชาชน สามารถสร้างรูปแบบการบริหารจัดการที่มีลักษณะเฉพาะและประสบความสำเร็จ จนได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง และกลุ่มยังสามารถก้าวพ้นจากรูปแบบและแนวคิดที่รับมาแต่เดิม เข้าสู่ทิศทางใหม่ของการพัฒนาชุมชน ที่สามารถพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมควบคู่กันไป ยังผลให้สมาชิกและชุมชนมีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน

3. ระบบการบริหารจัดการ : นำทางสู่ความสำเร็จ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า เป็นกลุ่มหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน จนทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ระบบการบริหารจัดการของกลุ่มที่ดี มีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มมีระบบการบริหารจัดการ ดังนี้

3.1 รูปแบบโครงสร้างการบริหาร

แนวคิดการบริหารที่ยึดหลักการกระจายอำนาจ ถือว่าการทำงานเป็นกลุ่มหรือในรูปคณะกรรมการเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ ที่สามารถเปิดโอกาสให้สมาชิกตรวจสอบได้ตลอดเวลา อันเป็นการสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันในการดำเนินงาน ซึ่งโครงสร้างในการบริหารจัดการของกลุ่ม ประกอบด้วย

1. **สมาชิก** กลุ่มมีสมาชิก 3 ประเภท คือ สมาชิกสามัญ รับตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา ไม่จำกัดอาชีพ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่ที่ 1 และ 12 ตำบลนาหว้า และทายาทของสมาชิก หรือพ่อแม่ของสมาชิกที่อยู่ท้องถิ่นอื่นด้วย สมาชิกประเภทนี้มีสิทธิ์กู้ยืม รับเงินปันผลและสวัสดิการจากกลุ่ม ประเภทที่สอง คือ สมาชิกวิสามัญ รับกลุ่มอาชีพและกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในหมู่ที่ 1 และ 12 ตำบลนาหว้า ประเภทสุดท้าย เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ สมาชิกที่ฝากเงินแล้วไม่มีสิทธิ์กู้ยืม แต่จะได้รับเงินปันผลและสวัสดิการจากกลุ่ม

2. **คณะกรรมการ** ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริม ฝ่ายพิจารณาเงินกู้ และที่ปรึกษาอีกจำนวน 2 คน รวมคณะกรรมการบริหารของกลุ่มทั้งสิ้น 16 คน

3. **พนักงาน** ประกอบด้วย เภรัญญิกและคุมงาน ผู้ช่วยเภรัญญิก กรรมการจ่ายเงินกู้ พนักงานเก็บเงินกู้ พนักงานเก็บเงินสัจจะ พนักงานตรวจสอบประจำเดือน รวมทั้งสิ้น 14 คน

3.2 การจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

คณะกรรมการบริหารแต่ละฝ่าย เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ผ่านกระบวนการคัดเลือก โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกท่านใดที่เห็นว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ก็จะมาสมัคร หลังจากรับสมัครเสร็จสิ้น 1 เดือน จึงกำหนดวันเลือกตั้งเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมขึ้นมาทำงานแทนสมาชิกทุกคน และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งทั้ง 16 คน จะมาประชุมพิจารณาเลือกกรรมการบริหารฝ่ายต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มต่อไป

คณะกรรมการบริหารของกลุ่ม ถือได้ว่าเป็นผู้มีความสำคัญยิ่งในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่ม นายเคล้า แก้วเพชร¹ กล่าวว่าคณะกรรมการบริหารจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ มีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ เป็นบุคคลที่มีความเสียสละ มีเวลาว่างพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่สำหรับสมาชิกตลอดเวลา

¹ นายเคล้า แก้วเพชร, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2543

มีความคิดริเริ่ม มีความรู้และสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เรื่องการออมทรัพย์ เรื่องสหกรณ์ เรื่องอาชีพ และเรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม มีความสนใจในงานที่รับผิดชอบ มีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย พึงความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นบุคคลที่มีความยินดีและเต็มใจที่จะทำงานรับใช้กลุ่มด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ นอกจากนี้คณะกรรมการทุกคน มีหน้าที่พัฒนากลุ่มและรักษาทรัพย์สินของกลุ่มให้มั่นคงอยู่ตลอดเวลา โดยอยู่บนหลักการที่ว่า “ต้องมีความรัก มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ เมื่อมีข้อสงสัยต้องซักถาม และเมื่อรู้แล้วต้องเสนอแนะ” สิ่งเหล่านี้คณะกรรมการต้องสำนึกอยู่ตลอดเวลา

3.3 การสร้างกฎระเบียบกติกา

“ระเบียบสวย” เป็นคำขวัญหนึ่งที่กลุ่มได้นำเอามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน กฎระเบียบข้อบังคับเป็นกฎเกณฑ์กติกาเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม อันนำไปสู่การดำเนินงานตามเป้าหมายอย่างราบรื่น และสอดคล้องประสานกัน จากการศึกษา พบว่า กฎระเบียบของกลุ่มมีดังนี้¹

1. ระเบียบกฎข้อบังคับโดยทั่วๆ ไป ได้แก่คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก ประเภทและสิทธิของสมาชิก การรับสมัครเข้าเป็นสมาชิก การส่งเสริมส่งเสริมจะสะสมทรัพย์ การกู้เงินและคุณสมบัติของผู้กู้ วัตถุประสงค์ของการกู้ การพิจารณาเงินกู้ การรับเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น

2. ระเบียบข้อบังคับของพนักงาน

3. ระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการดำเนินงาน

4. ระเบียบการจ่ายเงินสวัสดิการต่างๆ ของกลุ่ม ได้แก่ ระเบียบจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลของสมาชิก ระเบียบเงินกู้ฉุกเฉิน ระเบียบเงินส่งเสริมอาชีพ ระเบียบการจ่ายเงินสวัสดิการแก่ผู้ตาย

กฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มเกิดขึ้นจากข้อตกลงของสมาชิก แล้วนำข้อตกลงนั้นมาปรับใช้ให้เป็นจริงต่อไป จากการศึกษา พบว่า การสร้างกฎระเบียบกติกาของกลุ่ม เริ่มจากคณะกรรมการทั้ง 16 คน ได้รวบรวมปัญหาของสมาชิก แล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการได้ร่วมกันพิจารณาเพื่อร่างเป็นกฎระเบียบต่างๆ จากนั้นคณะกรรมการจะนำร่างนั้นไปชี้แจง ประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกเพื่อปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอกฎระเบียบให้สมาชิกทั้งหมดพิจารณาอนุมัติอีกครั้งหนึ่งในที่ประชุมใหญ่ ก่อนที่จะนำมาบังคับใช้ กฎระเบียบข้อบังคับที่นำมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มจึงมีความชัดเจน เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างถูกต้อง จึงทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจการต่างๆ มาได้ด้วยดี

3.4 การจัดการเงินทุน

การจัดการด้านเงินทุนหรือระบบเงินเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะบริหารกระแสเงินไหลเข้าไหลออก ควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการขาดสภาพคล่อง ใช้จ่ายเงินไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและชุมชนมากที่สุด การบริหารจัดการเงินทุนของกลุ่มในช่วง 22 ปีที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดกำไร กองทุนสวัสดิการและกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ มากมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการจัดการเงินทุน ดังนี้

1. **การระดมทุน** กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ได้เริ่มระดมเงินฝากสัจจะจากสมาชิกในชุมชน 86 คน เป็นเงิน 860 บาท ในปี 2522 โดยดำเนินการและบริหารกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายของกลุ่ม จนทำให้กลุ่มขยายตัวเพิ่มขึ้น ทั้งในแง่จำนวนสมาชิกเงินฝาก เงินกู้ และสวัสดิการต่างๆ ทำให้ชาวบ้านมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และกลุ่มขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มทั้งสิ้น 1,696 คน มีเงินทุนทั้งหมด 31,161,447 บาท การระดมทุนของกลุ่ม พบว่ามาจาก 2 แหล่งคือ

¹ ระเบียบกฎข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า อ.จະນະ จ.สงขลา

1. การระดมจากสมาชิกภายในชุมชน สมาชิกจะนำมาฝากให้กับกลุ่มทุกวันที่ 1 และวันที่ 5 ของเดือน ตั้งแต่เวลา 10.00 น. ถึงเวลา 13.30 น. หรือหมดงาน การฝากเงินสมาชิกจะนำเงินที่มีอยู่มาฝากไว้กับกลุ่ม เจ้าหน้าที่จะลงยอดเงินฝากไว้ในสมุดคู่ฝากของสมาชิก โดยได้รับดอกเบี้ย (คิดให้เท่าอัตราเงินฝากของสหกรณ์การเกษตรจะนะ จำกัด) แล้วกลุ่มจะนำเงินจำนวนนี้ไปใช้เพื่อประโยชน์ของสมาชิกและกลุ่มต่อไป การฝากเงินออมของสมาชิกมี 3 รูปแบบ คือ

1.1 เงินสะสมสัจจะ เป็นเงินที่สมาชิกแจ้งความประสงค์หรือทำสัญญาสะสมเงินฝากกับกลุ่มเท่ากันทุกเดือนตลอดทั้งปี เพิ่มหรือลดไม่ได้ภายใน 1 ปี เช่น หากให้สัจจะว่าจะฝากเงินไว้กับกลุ่ม เดือนละ 100 บาท ก็จะมี 100 บาททุกเดือน ตลอดปีนั้น ๆ แต่หากสมาชิกมีความประสงค์จะเปลี่ยนจำนวนเงินฝากสะสม (เพิ่มหรือลดเงินฝาก) จะกระทำได้ในปีต่อไป

1.2 เงินฝากประจำ หากสมาชิกฝากเงินสัจจะ มีความประสงค์ที่จะฝากเงินประจำ โดยเปิดสมุดเงินฝากประจำ แล้วฝากเงินประจำไม่ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อครั้ง

1.3 เงินฝากสำหรับเด็กเกิดใหม่ ที่ต้องการสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จะต้องนำสูติบัตรมาสมัครเป็นสมาชิก โดยทางกลุ่มจะฝากเงินเปิดบัญชีให้ 1,000 บาท เพื่อเป็นทุนการศึกษา เงินจำนวนนี้ไม่สามารถถอนมาใช้ได้ จนกว่าเด็กจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่หากไม่นำเงินมาฝากเป็นเวลา 3 เดือนติดต่อกัน ทางกลุ่มจะตัดสิทธิในเงินจำนวน 1,000 บาทนั้น

2. การระดมทุนจากภายนอก กลุ่มได้มีการระดมทุนจากภายนอก เพื่อนำมาหมุนเวียนหรือให้กู้ยืมภายในกลุ่ม ดอกเบี้ยที่ได้จะนำไปสมทบในกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ สำหรับแหล่งเงินทุนจากภายนอก ได้แก่ กองทุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท (สพช.) ของธนาคารออมสิน เป็นเงิน 2 ล้านบาท เงินกู้ยืมจากแคนาดา 1 ล้านบาท เงินสมทบกองทุนสวัสดิการของกลุ่มจากโครงการกองทุนเพื่อสังคม (SIF) เป็นเงิน 2 ล้านบาท

2. การปล่อยเงินกู้ สมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงินจากกลุ่ม ต้องเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 3 เดือน และจะต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบการกู้เงินของกลุ่ม (ได้กล่าวไว้แล้วในระเบียบกฎข้อบังคับของกลุ่ม) โดยยื่นคำร้องหรือแจ้งความประสงค์ขอู้ให้กลุ่ม (พนักงานกู้) ทราบล่วงหน้า 1 เดือน และจะต้องนำหลักฐานการกู้เงิน คือ กรณีกู้ต่ำกว่าจำนวนเงินฝากสัจจะ ให้นำสมุดเงินฝากสัจจะมาเป็นหลักฐานค้ำประกัน กรณีเงินสูงกว่าจำนวนเงินฝากสัจจะ ต้องนำผู้ค้ำประกัน 2 คน พร้อมสมุดเงินฝากของผู้และผู้ค้ำประกันมาเป็นหลักฐาน และกรณีเงินเกิน 3 เท่าของจำนวนเงินฝากสัจจะ ต้องนำผู้ค้ำประกัน 2 คน พร้อมสมุดเงินฝากสัจจะของผู้ ผู้ค้ำประกันและโฉนดที่ดิน สมาชิกที่ขอกู้จะต้องมาทำสัญญากู้เงินตามแบบฟอร์มขอกู้เงินของกลุ่มได้ทุกวัน ระหว่างเวลา 13.00-16.30 น. ณ ที่ทำการกลุ่ม เมื่อทำสัญญาเสร็จแล้ว พนักงานกู้จะนำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ ซึ่งจะนำมาพิจารณาเงินกู้ทุกวันเสาร์ที่ 2 ของเดือน หากผ่านการพิจารณาจะจ่ายเงินกู้แก่สมาชิกที่ขอกู้ ในวันที่ 1 หรือ 5 ของเดือน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาปล่อยเงินกู้ กลุ่มจะพิจารณาความจำเป็นและลำดับความสำคัญก่อนหลัง คือ 1) ความเดือดร้อนเกี่ยวกับชีวิต เช่น เจ็บป่วย ที่อยู่อาศัย หนี้สิน เป็นต้น 2) การนำเอาไปลงทุนในการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ และ 3) บำรุงความสุข ชื่อเครื่องใช้ที่จำเป็นในบ้าน เป็นต้น ส่วนคณะกรรมการมีสิทธิหลังสุด ต่อมาได้ใช้คุณสมบัติและความสามารถในการจ่ายเงินคืนเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ผู้ที่ส่งเงินไม่ค้างเลยจะได้รับการพิจารณา ก่อน ส่วนการกู้เงินของกลุ่มมี 2 ประเภท คือ

2.1 สมาชิกกู้สามัญ เป็นการกู้เพื่อนำไปใช้ในการลงทุน ปรับปรุงพัฒนาอาชีพ หรือการกู้เพื่อไถ่ถอนทางจำนอง จำนำทรัพย์สิน และความเดือดร้อนเนื่องจากการเจ็บป่วย ระยะเวลาในการให้กู้แก่สมาชิก กู้สามัญนั้น กลุ่มจะไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการให้กู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสัญญาที่สมาชิกทำไว้กับกลุ่มว่าจะกู้ในระยะ

เวลาเท่าไร นอกจากนี้ กลุ่มจะมีการกำหนดวงเงินกู้ตามความเหมาะสมและให้โอกาสสมาชิกฐานะลำบากมากกว่าคนที่มีฐานะดี

การกู้เงินประเภทนี้ปัจจุบันกลุ่มได้ให้สมาชิกไปทั้งสิ้น 30,613,900 บาท¹ โดยกลุ่มจะคิดอัตราดอกเบี้ยแก่สมาชิกกู้สามัญ ร้อยละ 12 ต่อปี แต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี จะลดลงหรือเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเงิน (คิดให้เท่าอัตราเงินกู้ของสหกรณ์การเกษตรจะนะ จำกัด)

2.2 สมาชิกกู้ฉุกเฉิน เป็นการกู้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ค่ารักษาพยาบาล เป็นการกู้ระยะสั้นและวงเงินไม่มาก โดยกลุ่มจะกู้ได้ปีละ 1 ครั้ง ในระยะแรกๆ กลุ่มจะให้ระยะเวลาการกู้ไม่เกิน 3 เดือน แต่เมื่อถึงกำหนด 2 เดือนแล้วสามารถโอนกู้ได้ไม่เกินเงินสัจจะในครอบครัว แต่ไม่เกิน 5,000 บาท และเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา กลุ่มได้ปรับเปลี่ยนขยายระยะเวลาการกู้เงินไม่เกิน 6 เดือน ในวงเงินไม่เกิน 5,000 บาท โดยกลุ่มจะคิดอัตราดอกเบี้ยแก่สมาชิกกู้ฉุกเฉินร้อยละ 1.50 บาทต่อเดือน หรือ 18 บาทต่อปี ปัจจุบันสมาชิกกู้เงินประเภทนี้เป็นเงิน 7,463,744 บาท

ส่วนการติดตามหนี้สินเงินกู้ของสมาชิก กลุ่มจะดำเนินการหลังจากที่สมาชิกได้กู้เงินไปแล้ว คณะกรรมการตรวจสอบหรือการติดตาม ดูแลว่าผู้กู้เงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้หรือไม่ เช่น เอาไปซื้อรถ ซื้อที่ดิน สร้างบ้าน เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการจะติดตาม สอบถาม และให้คนรู้จักไปหาข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนใหญ่จะใช้ความใกล้ชิดและความคุ้นเคยรู้จักกัน ที่ผ่านมาพบว่า สมาชิกมีอัตราการจ่ายเงินคืนสูง ไม่เคยมีหนี้เสีย แต่มีการจ่ายช้าหรือมีปัญหาในการส่งจ่ายไปบ้างประมาณ 37 ราย จากสมาชิกกู้สามัญทั้งหมด 315 ราย และมีประมาณ 10 ราย ซึ่งเป็นรายใหญ่ที่กู้มาแล้วไม่สามารถส่งคืนได้ นายเคล้า แก้วเพชร² กล่าวว่า บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะนำเงินไปใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว หรือไปใช้หนี้สินเดิม อีกทั้งสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ 3-4 ปีที่ผ่านมา ทำให้สมาชิกมีปัญหาในการส่งคืนเพิ่มขึ้น แต่ก็มีมีการปรับแก้ บางคนลดเงินดอกเบี้ยเงินฝากในกองทุนอื่น เพื่อนำเงินมาสมทบหรือจ่ายให้กับกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นต้น สมาชิกที่มีปัญหาในการส่งจ่าย ทางกลุ่มจะใช้วิธีการติดตามเร่งรัดผ่อนผันและยืดหยุ่นตามความจำเป็น และกลุ่มก็จะไม่นิยมหรือทำการฟ้องร้องแต่อย่างใด เพราะจะทำให้สิ้นเปลืองเวลา เงินทองและทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนขึ้นได้ แต่กลุ่มมีมาตรการควบคุม เช่น การคิดอัตราดอกเบี้ยเพิ่มเติม การตัดสวัสดิการสมาชิกที่ขาดส่งดอกเบี้ยตามกำหนด เป็นต้น และสมาชิกที่มีประวัติการส่งเงินไม่ดี จะมีผลต่อการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการครั้งต่อไปอีกด้วย

ดังจะเห็นว่า การติดตามทวงหนี้ของกลุ่มออมทรัพย์จะยึดมั่นอยู่ในวัตถุประสงค์ของการกู้ เพื่อที่จะส่งเสริมช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของสมาชิก การให้สมาชิกรู้จักประหยัดและมีความสำนึกในการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งให้สมาชิกมีความรักสามัคคีและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

3. การควบคุมตรวจสอบทางการเงิน กลุ่มมีระบบการตรวจสอบทางการเงิน 2 ลักษณะ คือ ประการแรก เป็นการตรวจสอบโดยคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 4 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับการเงินทุกชนิดของกลุ่ม ตรวจสอบบัญชีและหลักฐานการเงินของกลุ่มให้เรียบร้อย ตลอดจนค่าใช้จ่ายทุกชนิด ซึ่งจะมีการตรวจสอบทุก 2 เดือน ประการที่สอง เป็นการตรวจสอบโดยสมาชิก ที่สามารถตรวจสอบทางการเงินของกลุ่มได้ตลอดเวลา ทั้งที่เป็นเอกสาร (บัญชีรายรับ-รายจ่ายหรือบัญชีแสดงฐานะทางการเงินของกลุ่ม เป็นต้น) และการซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับการเงินจากที่ประชุมกลุ่ม สามารถพูดคุยสอบถามจากคณะกรรมการกลุ่มนอกที่ประชุมได้อีกด้วย

¹ รายงานฐานะการเงินของกลุ่มประจำเดือน มกราคม 2544

² นายเคล้า แก้วเพชร, สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2544

ส่วนการจัดงบประมาณและการเบิกจ่ายเงินของกลุ่ม พบว่า รายรับของกลุ่มค่อนข้างที่จะแน่นอน จากเงินฝากสัจจะ การจ่ายเงินกู้และการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกแต่ละเดือน ดอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคาร และ เงินสมทบจากหน่วยงาน รายรับเหล่านี้กลุ่มจะมีบัญชีคุมเงินสตรรายรับ-รายจ่าย ส่วนรายรับจากกองทุนต่าง ๆ ที่สมาชิกใช้บริการแล้วจ่ายค่าบำรุงให้กับผู้รับผิดชอบแต่ละกองทุน แล้วนำมาลงบัญชีคุมเงินของกองทุน ในด้าน รายจ่ายของกลุ่ม พบว่า จะจ่ายเป็นเงินกู้แก่สมาชิก โดยกลุ่มจะประมาณการจากการส่งเงินคืนของสมาชิกในแต่ละ เดือนกับเงินฝากของสมาชิก แล้วดูคำร้องขอของกลุ่มสมาชิกในเดือนนั้น เพื่อให้เงินคืนกับจ่ายเงินกู้ใหม่มีความสมดุล กัน นอกจากนี้ กลุ่มยังจ่ายจากเงินผลกำไรของกลุ่มเป็น 2 ส่วน คือ *ส่วนแรก* เป็นการจ่ายด้านบริหารจัดการ ได้แก่ จ่ายวันทำงานของเหรียญกษาปณ์ วันละ 400 บาท ค่าผู้ช่วยเหรียญกษาปณ์เดือนละ 3,000 บาท ค่าเบี้ยประชุมคณะกรรมการครั้งละ 60 บาท จ่ายค่าพาหนะฝาก-ถอน คนละ 50 บาทต่อครั้ง ค่าเบี้ยเลี้ยงไปประชุมสัมมนาในอำเภอ 100 บาท นอกอำเภอ 200 บาท ค่าพาหนะตามจ่ายจริง จ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายในสำนักงาน เป็นต้น ส่วน ผู้ดูแลกองทุนอื่น ๆ ที่มีรายได้จากการให้คนอื่นเช่า เช่น กองทุนเดินที่ กองทุนถั่วซาม ก็จะมีการแบ่งรายได้จาก ค่าเช่าให้บางส่วน ถ้าไรที่เหลือหักเข้าเป็นรายได้ของกองทุนเพื่อนำไปซ่อมบำรุงรักษาหรือสนับสนุนกองทุนอื่นต่อไป *ส่วนที่สอง* เป็นการจ่ายเพื่อนำไปจัดตั้งกองทุนใหม่ เมื่อสมาชิกมีความต้องการและที่ประชุมมีความเห็นชอบตั้งกองทุน ในการเบิกจ่ายเงินของกลุ่มทั้งหมด ผู้จ่ายเงินจะต้องมีใบเสร็จรับเงินหรือใบสำคัญจ่ายเงิน แล้วในแต่ละเดือนจะนำ เข้าบัญชีคุมเงินสตรรายรับ-รายจ่าย

4. ความสำเร็จของกลุ่ม : ทิศทางสู่การพัฒนาในชุมชน

การบริหารจัดการเงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ในช่วง 22 ปีที่ผ่านมา เป็นผลให้เกิด ประโยชน์แก่สมาชิกและชุมชนมาเป็นเวลายาวนานและต่อเนื่อง จนทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งในปัจจุบัน ทุกคนต่าง ก็มีความพึงพอใจในผลประโยชน์ที่ได้รับทั้งที่เป็นรูปธรรมในหลาย ๆ ลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการกู้เงิน การปันผล สวัสดิการต่าง ๆ และสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ ดังนั้น ผลประโยชน์ที่สมาชิกและชุมชนได้รับจากกลุ่ม จึง สามารถกล่าวได้ ดังต่อไปนี้

4.1 เงินปันผล หลังจากทีกลุ่มได้นำเงินฝากจากสมาชิกมาให้สมาชิกได้กู้ยืม โดยคิดอัตราดอกเบี้ยตามที่ กลุ่มกำหนดร้อยละ 12 (ดอกเบี้ยอาจลดหรือเพิ่มได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเงิน) กลุ่มก็จะจ่ายเงินปันผลหรือ ผลกำไรดังกล่าว ให้กับสมาชิกในวันที่ 15 ธันวาคม ของทุกปี ซึ่งมีวิธีคิดเงินปันผล คือ สมาชิกที่มีเงินฝากอยู่ใน กลุ่ม วันที่ 31 ธันวาคม คิดให้ร้อยละ 10 สมาชิกที่มีเงินฝากอยู่ในกลุ่มระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 1 ธันวาคม คิดให้ร้อยละ 5

4.2 การจัดสวัสดิการ นอกเหนือจากเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ ที่มุ่งระดมทุนในหมู่บ้านเพื่อการผลิตใน ระยะแรก ๆ ต่อมาหลังจากทีกลุ่มได้ดำเนินมาเป็นระยะหนึ่ง กลุ่มได้มีแนวความคิดที่จะนำเอาเงินปันผลดอกเบี้ย บางส่วน (จากกำไรร้อยละ 2) มาใช้ในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ บริการสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยได้จัดตั้ง เป็นกองทุนและเพิ่มขยายกองทุนต่าง ๆ ตามจังหวะความจำเป็น และโอกาสความเป็นไปได้บนฐานและความพร้อมของ กลุ่ม โดยเฉพาะฐานะการเงินและการมีกำไรพอที่จะเข้าไปสนับสนุนและสถานการณ์ความต้องการของสมาชิก นั้นหมายความว่า กลุ่มได้ให้ความสำคัญและมีเป้าหมายทางด้านสังคมอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกสามารถอยู่ดีกินดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเกิดการพัฒนา ซึ่งกองทุนต่าง ๆ เหล่านี้ จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

การให้สวัสดิการแก่สมาชิกของกลุ่ม พบว่า มีหลายลักษณะ เช่นว่า ในด้านทุนส่งเสริมการศึกษา ที่ให้ยืมเป็น ค่าเล่าเรียนได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อคน ในระยะเวลาไม่เกิน 2 เดือน สวัสดิการด้านเงินส่งเสริมอาชีพ ที่สามารถ

ผู้ได้ครอบครัวยังไม่เกิน 5,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 0.50 บาทต่อเดือน ต่อมาในปี 2540 เมื่อกลุ่มมีเงินออมและกำไรมากพอ กลุ่มได้จัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลให้สมาชิก ด้วยการให้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลแก่สมาชิกได้ร้อยละ 20 แต่ไม่เกิน 1,000 บาท/ปี/ครอบครัว ปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 3,000 บาท/ปี/ครอบครัว สวัสดิการด้านการช่วยเหลือเงินแก่สมาชิกที่เสียชีวิตรายละ 3,000 บาท และสามารถยืมเงินใช้จ่ายในการจัดงานศพได้อีก 2,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย ในระยะเวลา 1 เดือนอีกด้วย การให้สวัสดิการดังกล่าวนี้ จะต้องเป็นไปตามระเบียบการจ่ายเงินสวัสดิการของกลุ่ม

4.3 การพัฒนาชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ในฐานะเป็นองค์กรประชาชน เป็นที่ยอมรับและสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกและชุมชน มีความสามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ การทำงานภายในกลุ่มมีประสิทธิภาพ สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม โดยกลุ่มสามารถพัฒนาคนและสามารถรับผิดชอบ และสร้างกิจกรรมต่อเนื่องจากโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว โครงการที่ริเริ่มใหม่ก็สามารถขยายขอบเขตของประโยชน์แก่สมาชิกและชุมชน จึงกล่าวได้ว่า การรวมเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ยังผลให้นำไปสู่การพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ ดังนี้

1. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่มหาชน สามารถร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน การพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการที่ซับซ้อนและการตระหนักถึงพลังและสำนึกในความเป็นกลุ่มและความสมานฉันท์ โดยมีการจัดตั้งกลุ่มและกองทุนต่างๆ ขึ้นมากมาย มีการกระจายบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการในหมู่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ มีการจัดการประชุมชี้แจงปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกเดือน มีการนำปัญหา ข้อสงสัยและการแก้ไขปัญหามาหารือกันที่ประชุม ทำให้สมาชิกเรียนรู้การดำเนินการ กิจกรรม การบริหารจัดการ ที่ตนเองรับผิดชอบ เพราะต้องรายงานให้ที่ประชุมทราบทุกครั้ง ประสบการณ์ในการทำงานมีมาก จนสถานที่แห่งนั้นกลายเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับศึกษาดูงานของชาวบ้าน นิสิตนักศึกษา และนักวิชาการทั่วประเทศ ในขณะเดียวกันการเข้ามาของบุคคลเหล่านี้ ยังเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนทำให้สมาชิกและชาวบ้านตื่นตัวในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. การมีส่วนร่วมของสมาชิก การดำเนินงานของกลุ่มคงอยู่ และเจริญเติบโตจนถึงปัจจุบัน จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมกันคิด ตัดสินใจ ดำเนินการ ร่วมกันรับผิดชอบ และร่วมในการรับผลประโยชน์ ตั้งแต่ในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ก่อนการจัดตั้งกลุ่ม แกนนำและสมาชิกบางส่วนได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและประสบการณ์ที่ผ่านมา และเมื่อจัดตั้งกลุ่มแล้วกลุ่มยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ได้มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วนำเงินมาฝากจะออมทรัพย์ ซึ่งเป็นการระดมทุนในหมู่บ้าน เพื่อทำทุนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกได้ให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ดังกล่าว

การดำเนินงานกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในกิจกรรมและการบริหารจัดการของกลุ่มเสมอมา ตั้งแต่มีส่วนร่วมในการเข้ารับสมัครเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการของกลุ่ม และเลือกคณะกรรมการของกลุ่ม ซึ่งจะมีการเลือกตั้งทุก ๆ 4 ปี การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ของกลุ่ม จะเริ่มจากคณะกรรมการร่างขึ้นมาแล้วนำเสนอให้สมาชิกมีส่วนร่วมพิจารณา รับฟังความคิดเห็น หรือปรับปรุงแก้ไขแล้วต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกจึงให้ใช้บังคับได้

การมีส่วนร่วมของสมาชิก กลุ่มจะจัดให้มีการประชุมกลุ่มออมทรัพย์ทุกเดือน และประชุมใหญ่อีกปีละ 1 ครั้ง เพื่อจัดการประชุมชี้แจง เสนอข้อมูล ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการนำปัญหาหรือข้อสงสัยมาพูดคุย ถกเถียง เพื่อที่จะหาข้อยุติหรือแนวทางในการแก้ไขต่อไป นอกจากการประชุมแล้ว

สมาชิกยังสามารถพูดคุยสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ จากคณะกรรมการกลุ่มนอกที่ประชุมได้อีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้สมาชิกได้มีการเรียนรู้ในการดำเนินงานการบริหารจัดการร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจ ความสมัครสมานสามัคคีของกลุ่มอีกด้วย

3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่เกิดจากกลุ่ม ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า กลุ่มมิได้มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรับฝากเงินหรือการออมแล้วให้สมาชิกกู้ยืม หรือเป้าหมายเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่กลุ่มยังมีเป้าหมายด้านบริการสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชนอีกด้วย จะเห็นได้ว่า หลังจากกลุ่มได้ดำเนินงานและบริหารจัดการมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มได้มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้สมาชิกรวมกลุ่มกันประมาณกลุ่มละ 15 คน แล้วเสนอโครงการให้กลุ่มออมทรัพย์พิจารณาให้เงินกู้ดอกเบี่ยต่ำ เพื่อการลงทุนดำเนินงานธุรกิจชุมชน เช่น กลุ่มร้านค้า กลุ่มยาง กลุ่มบิ๊มน้ำมัน เป็นต้น กิจกรรมสนับสนุนให้ความร่วมมือโครงการพัฒนาจากภาครัฐ โดยการประสานงานและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อนามัย เช่น การให้สมาชิกยืมเงินไปสร้างส้วม โดยไม่ต้องมีการค้ำประกันรายละ 10,000 บาท โครงการบัตรสุขภาพที่เริ่มเข้ามาในชุมชนปี 2527 ราคาบัตรละ 300 บาท กลุ่มก็ได้กระตุ้น ส่งเสริม และให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปซื้อบัตร คิดดอกเบี่ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน การณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และที่สำคัญพบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า มีกิจกรรมกองทุนต่างๆ มากมาย ทั้งด้านอาชีพและสวัสดิการ ซึ่งกลุ่มจะนำเอาเงินปันผลดอกเบี่ยหรือกำไรของกลุ่มร้อยละ 2 บางส่วน และเงินจากภายนอก เช่น เงินสมทบจากโครงการกองทุนเพื่อสังคม (SIF) มาจัดตั้งกลุ่มกองทุนสวัสดิการต่างๆ แก่สมาชิกในกลุ่ม เพื่อส่งเสริม พัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย กองทุนเหล่านี้จะแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลสิ่งของ ให้บริการเบิกจ่ายให้กับผู้มาใช้บริการ จัดซ่อมบำรุงโดยจัดทำบัญชีควบคุมรายได้แล้วนำฝากกลุ่ม สำหรับสมาชิกที่มีความประสงค์จะใช้สิ่งของหรือบริการจากกองทุนก็สามารถขอเบิกและใช้ได้จากผู้รับผิดชอบกองทุนนั้นๆ พร้อมกับจ่ายค่าบำรุง เงินบำรุงนี้ก็จะแบ่งให้ผู้ดูแลบางส่วนที่เหลือจะเป็นรายได้ของกองทุน จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันกลุ่มมีกองทุนต่างๆ ทั้งหมด 73 กองทุน รวมยอดเงินกองทุนทั้งสิ้น 5,760,849 บาท¹ เช่น กองทุน SIF กองทุนเงินรักษาพยาบาล กองทุนโต๊ะ-เก้าอี้ กองทุนส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

นอกจากกลุ่มมีกิจกรรมด้านการออมทรัพย์เพื่อการผลิต กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมด้านสวัสดิการ กลุ่มยังมีกิจกรรมด้านการตลาดโดยกลุ่มมีโครงการจัดให้มีตลาดนัดในชุมชน เพื่อให้สมาชิกได้นำเอาสินค้าและผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่าย อันเป็นการเพิ่มรายได้และยังจะทำให้เงินยังคงหมุนเวียนอยู่ในชุมชนอีกด้วยดังนั้น จะเห็นได้ว่า กิจกรรมทั้งหมดของกลุ่มดังกล่าวข้างต้น เป็นผลที่สืบเนื่องจากการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นของสมาชิก การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมการกลุ่ม การสนับสนุนส่งเสริมที่ดีจากหน่วยงานต่างๆ ยังผลให้กลุ่มสามารถดำเนินงานมีผลกำไรจนสามารถสร้างและขยายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนมากมายในปัจจุบัน

4. ส่งเสริมการพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กลุ่มได้มีส่วนอย่างยิ่งในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ตามแนวทางพระราชดำริของในหลวง ให้สมาชิกในชุมชนยึดหลักพึ่งตนเองบนพื้นฐานของศักยภาพความสามารถของชุมชนก่อน โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามที่ นายเคล้า แก้วเพชร พูดว่า “ไม่มีใครที่สามารถช่วยเหลือเราเท่ากับเราช่วยเหลือกันเอง” จากการที่กลุ่มรวบรวมทุนในหมู่บ้านให้เป็นแหล่งทุนเพื่อใช้ในการผลิตและการดำรงชีวิต จนทำให้เกิดกิจกรรม

¹ บัญชีคุมเงินกองทุนของหมู่บ้านนาหว้า อ.จะนะ จ.สงขลา

และกองทุนมากมายที่ช่วยเสริมอาชีพการงานและรายได้ สมาชิกมีรายได้เพิ่มและมั่นคง สามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้มากขึ้น เช่น การรักษาพยาบาล การศึกษา การบริการของรัฐต่างๆ การเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการเข้าถึงฐานเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง อันเป็นที่ฐานที่สำคัญสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาคต่อไป จากพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว สามารถทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรักสามัคคี ห่วงแหนชุมชน เห็นได้จากกลุ่มได้มีกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน มีการรักษาวัฒนธรรมอันดี เช่น พิธีการรับและส่งเปรต พิธีนุหรีโตะ (พิธีทางศาสนาอิสลาม) เป็นต้น

5. การส่งเสริมให้สมาชิกทำงานเป็นกลุ่มและสร้างเครือข่ายกับกลุ่มและชุมชนอื่น อันเป็นการกระตุ้นส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกรู้จักแสวงหา และใช้โอกาสใหม่ในรูปของการระดม การสะสม การใช้และการกระจายทรัพยากร อาทิ ทุน แรงงาน ความคิด สติปัญญาและทรัพยากรอื่นเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน อย่างกรณีที่กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกรวมกลุ่มประมาณ 15 คน เพื่อเสนอโครงการทำธุรกิจชุมชน เช่น กลุ่มร้านค้า กลุ่มยาง กลุ่มบิ๊มน้ำมัน เป็นต้น โดยคณะกรรมการกลุ่มจะพิจารณาให้เงินกู้ไปลงทุน ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ คือร้อยละ 6 ต่อปี และกลุ่มยังสนับสนุนให้มีกองทุนด้านต่างๆ ทั้งด้านกองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการสังคมกว่า 70 กองทุน โดยมีผู้ดูแลรับผิดชอบแต่ละกองทุน จากการตั้งคำถามแกนนำของกลุ่มว่าทำไมถึงมีกองทุนต่างๆ มากมาย ได้คำตอบว่า ส่วนหนึ่งต้องการกระจายความรับผิดชอบ รู้จักการบริหารจัดการและทำงานเป็นกลุ่ม แล้วมีการสร้างเครือข่ายเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยกลุ่มสร้างเครือข่ายกับกลุ่มต่างๆ กับชุมชนอื่นอีกด้วย เช่น ชมรมกลุ่มออมทรัพย์ อำเภอจะนะ สมาคมฟื้นฟูชนบทสงขลา จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่กลุ่มสามารถได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะประสบการณ์ เพื่อพัฒนากลุ่มและชุมชนให้เข้มแข็ง

6. การประสานงานโครงการและกิจกรรมด้านการพัฒนาของรัฐและเอกชน กลุ่มได้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและมีเวทีการประชุม ซึ่งกลายเป็นศูนย์ประสานงาน ศูนย์กลางชุมชนไปโดยปริยายทำให้การรับรู้ข่าวสารทางราชการ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมราชการและหน่วยงานเอกชนอื่นๆ มีสูง และทำได้คล่องตัว เนื่องจากรูปแบบและการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งมีทุนเป็นของตนเองอยู่แล้ว เช่น ทุนทรัพย์ ทุนแรงงาน ทุนทรัพยากร ทุนการต่อรอง และทุนร่วมมือ เป็นต้น ที่ผ่านมากลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งงานหลากหลาย จากการที่กลุ่มมีเครือข่ายความสัมพันธ์ และได้ประสานงานโครงการของรัฐและเอกชนให้เกิดการพัฒนาหลายด้าน เช่น กองทุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท (สพช.) ของธนาคารออมสินให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ กองรักษากำลังกองหนุนแห่งชาติ (กกชน.) สนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมที่ทำการกลุ่มและให้พันธุ์โคมาเลี้ยง มูลนิธิชาวบ้านและกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ให้เงินสมทบกองทุนสวัสดิการ นอกจากนี้ กลุ่มยังได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การใช้และการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยงานในพื้นที่ ให้เป็นไปในทิศทางที่กลุ่มและชุมชนต้องการ เช่น กลุ่มสามารถผลักดันขอใช้พื้นที่สาธารณะกว่า 700 ไร่ ทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ของชุมชน ผลักดันให้มีการสร้างสถานีอนามัยในหมู่บ้าน สามารถดึงเงินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าหมู่บ้าน ผลักดันให้เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เงินมียาชาวา มาเป็นกองทุนหมุนเวียนพัฒนาอาชีพ และสามารถขอเงิน SIF มาสมทบกองทุนสวัสดิการอีก 2 ล้านบาท

7. สนับสนุนส่งเสริมด้านการกุศลสงเคราะห์และสาธารณประโยชน์ ชุมชนและชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มจะได้รับประโยชน์ในส่วนนี้ ในช่วงที่ผ่านมากลุ่มได้บริจาคเป็นทุนการศึกษาและอุปกรณ์ต่างๆ ให้แก่โรงเรียนในตำบลตามที่ร้องขอ โดยคณะกรรมการจะประชุมพิจารณาแล้วมอบให้แต่ละปีประมาณ 5,000 บาท กลุ่มได้มีกองทุนเพื่อการกุศล เช่น กองทุนทอดกฐิน กองทุนโตะนาหว้า (สุสานชาวบ้านมุสลิม) เป็นเงิน 4,057 บาท กลุ่มได้บริจาคสิ่งของช่วยเหลือชาวบ้านประสบภัยน้ำท่วม เมื่อปลายปี 2543 เป็นเงิน 30,000 บาท กลุ่มได้สร้างสาธารณประโยชน์ต่างๆ เช่น สร้างสำนักงานกลุ่มออมทรัพย์เป็นเงิน 8 แสนบาท เป็นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน กลุ่มได้สร้างตลาดนัดชุมชนเป็นเงินประมาณ 1 แสนบาท นอกจากนี้ กลุ่มยังมีกองทุนไว้สำหรับพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ซ่อมแซมบำรุงถนน เป็นเงิน 45,718 บาท สิ่งเหล่านี้ กิจกรรมการกุศลสงเคราะห์และสาธารณประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

8. ความสมานฉันท์สามัคคีในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า มิได้เป็นเพียงสถาบันการเงินที่ดำเนินกิจกรรมให้ได้ดอกเบี้ยผลกำไรเท่านั้น ยิ่งไปกว่าการดำเนินงานของกลุ่มได้ก่อให้เกิดประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้อีกด้วย ตามที่นายเคล้า แก้วเพชร ผู้นำคนสำคัญของกลุ่มกล่าวว่า การใช้จ่ายเงินหรือการจัดการเงินต้อง “เป็น” จึงจะให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากใช้จ่ายหรือจัดการเงินไม่ “เป็น” จะทำให้เกิดปัญหาได้ และยังขยายความอีกว่า “เป็น” ในที่นี้จะต้องเป็นดอกเป็นผลกำไรและจะต้องเป็นความรัก ความกลมเกลียวสมานฉันท์ของคนทุกชั้นทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นสมาชิก ญาติ เพื่อนบ้าน คนจน คนรวยและคนที่มีฐานะปานกลาง ทั้งในและนอกชุมชนที่อยู่รวมกันในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้ การช่วยเหลือและการพึ่งพาซึ่งกันและกันของบุคคลเหล่านี้ สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้การดำเนินงานและการบริหารจัดการทุนของชุมชน กลุ่มจึงทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ประสานกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น กิจกรรมงานทำบุญเดือนสิบ งานทอดกฐิน งานศพของสมาชิกในหมู่บ้าน และกิจกรรมด้านการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ การพึ่งพา และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ จึงช่วยให้เกิดบูรณาการทางสังคม

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพล : ส่งผลสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม

4.1 การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงาน ตลอดระยะเวลาดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้ากว่า 22 ปี กลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ทั้งการปฏิบัติต่อกันในเชิงบวก เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูล ประสานความร่วมมือ ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนและสร้างสรรค์ความสำเร็จของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกัน ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันย่อมทำให้กลุ่มเกิดความเรียนรู้ ระมัดระวัง ปรับปรุงแก้ไข และต่อรองเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมกลุ่ม มีดังนี้

1) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย นับตั้งแต่ก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มในปี 2519 เริ่มจากการที่พัฒนาการประจำตำบลได้เผยแพร่แนวความคิด และจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จนแกนนำและชาวบ้านจำนวนหนึ่งก่อตั้งและดำเนินกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าขึ้นในปี 2522 ตามนโยบายและแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน โดยมีพัฒนาการเป็นที่เล็งให้คำแนะนำปรึกษา และเมื่อกลุ่มได้ดำเนินงานมาระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินการและการบริหารจัดการ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจะนะ ยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านของงบประมาณ สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของกลุ่ม และคอยติดตามประเมินผลการทำงานของกลุ่ม หากกลุ่มมีปัญหาจะให้คำแนะนำ

2) กองรักษากาลังกองทุนแห่งชาติ (กณช.) กองทัพบก กระทรวงกลาโหม ได้สนับสนุนงบประมาณ 70,000 บาท ตามโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคง (กณช.) ในปี 2526 เพื่อนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมอาคารศาลาประชานิธิปไตย ให้เป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และส่วนหนึ่งนำมาทำเป็นที่ทำการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนงบประมาณจัดหาพันธุ์โคมาเลี้ยง โดยกลุ่มสามารถผลักดันขอใช้พื้นที่สาธารณะกว่า 700 ไร่ ทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ของชุมชน

3) กองทุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท (สพช.) ของธนาคารออมสิน ให้เงินกู้กับกลุ่มในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี แล้วกลุ่มนำเงินมาให้สมาชิกกู้เพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาทต่อปี ทำให้กลุ่มมีผลกำไรนำไปดำเนินกิจกรรมและจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ มากมาย

4) สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิชาวบ้าน ได้ทำการศึกษาศักยภาพของกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดสงขลาในปี 2522 แล้ววิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลุ่มออมทรัพย์เสนอผลผ่านเวทีของผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ยังผลให้เกิดการรวมตัวกันของผู้นำองค์กรชุมชนจำนวนหนึ่งในจังหวัดสงขลา แล้วตั้งชื่อว่า “สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา” เป็นองค์กรเครือข่ายชาวบ้าน เป็นผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าเป็นองค์กร

2. การสร้างความเป็นองค์กร ภายใต้การยอมรับในแง่นิติบุคคล ฐานะนิติบุคคลทำให้กลุ่มเป็นองค์กรที่มีฐานะเสมือนเป็นบุคคล โดยมีขอบเขตวัตถุประสงค์ของการเกิดขึ้นของกลุ่ม และมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เนื่องจากการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกอยู่เสมอ โดยมุ่งหวังจะได้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายขึ้นด้วย ดังนั้น การกอนิติสัมพันธ์และการทำนิติกรรมสัญญากับบุคคลภายนอก เช่น การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ การก่อซื้อผูกพันใด ๆ การให้ยืมเงิน การประนีประนอมยอมความ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มมีความเจริญเติบโตจนเป็นกลุ่มในฐานะองค์กรประชาชน ผลประโยชน์ต่าง ๆ มิได้เป็นของกลุ่มแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน สังคมโดยรวมอีกด้วย ในเรื่องนี้ จากการพูดคุยกับแกนนำกลุ่ม พบว่า ทางกลุ่มเองก็ยังเห็นความสำคัญที่ทำให้กลุ่มได้รับการยอมรับในแง่ของกฎหมายที่มีการรองรับ แต่กฎหมายเหล่านั้นจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่มอย่างแท้จริง โดยกลุ่มจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายเหล่านั้นด้วย

3. การสร้างผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มในอนาคต กลุ่มได้สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานของกลุ่ม โดยเฉพาะการรับสมัครเป็นคณะกรรมการบริหาร ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี เพื่อให้เข้ามาเรียนรู้ถึงกระบวนการต่าง ๆ ของกลุ่ม และสามารถสืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มให้ยั่งยืนต่อไป แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับการสืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มสู่คนรุ่นหลัง พบว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะไปศึกษาออกชุมชน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จึงเป็นไปได้ว่า เมื่อเรียนจบแล้วจะไปทำงานนอกชุมชนโอกาสที่จะกลับมาสานต่อเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มจะน้อยไปด้วย

4. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ในอนาคตกลุ่มได้พยายามสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มองค์กรประชาชน ด้วยกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในส่วนของเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน และเครือข่ายการทำธุรกิจหรือหุ้นส่วนทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกลุ่มจะให้สมาชิกกู้ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี เพื่อให้ไปลงทุนกับธุรกิจเครือข่าย แต่กลุ่มจะได้ไปลงทุนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มเคยลงทุนทำธุรกิจซื้อน้ำยาง ปรากฏว่า ขาดทุน 4.7 หมื่นบาท สมาชิกกลุ่มซื้อน้ำยางลาออก ทำให้ไม่มีใครรับผิดชอบ จึงเป็นบทเรียนที่กลุ่มจะไม่กระทำในลักษณะดังกล่าวอีก

5. การจัดการเงินสนับสนุนจากภายนอก จากการศึกษา พบว่า หากมีการสนับสนุนเงินจากภายนอกให้แก่กลุ่ม เช่น กรณีนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันให้มีกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ทางกลุ่มจะดำเนินการอย่างไร นายเคล้าเล่าให้ฟังว่า ในกรณีเช่นนี้ ที่ผ่านมามีเงินสนับสนุน เช่น เงินมิยาซาวา หมู่บ้านละ 1 แสนบาท เงินจำนวนนี้กลุ่มได้ต่อรองให้นำมาใช้ตามสมาชิกกลุ่มต้องการ โดยนำมาสมทบเป็นกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ให้เป็นเงินทุนอาชีพและสวัสดิการแก่สมาชิกต่อไป และกรณีเงินทุนหมู่บ้านละล้านบาทของรัฐบาลชุดนี้ก็เช่นกัน กลุ่มจะนำเงินจำนวนนี้มาสมทบกับกองทุนที่มีอยู่แล้ว 73 กองทุน มีเงินหมุนเวียนกว่า 5 ล้านบาทให้มีกองทุน สวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่มมากขึ้น

6. สรุป

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะประสบความสำเร็จในด้านการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันชุมชนกลับมีปัญหามากมาย จากผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจระบบทุนเป็นหลัก จึงทำให้ชาวบ้านไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสของความเปลี่ยนแปลงยังผลให้ชุมชนชนบทที่เคยมีความสงบสุขร่มเย็น มีวัฒนธรรมที่ดีงาม การผลิตเป็นการผลิตเพื่อยังชีพทรัพยากรที่สมบูรณ์ ต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ไม่ค่อยพึงปรารถนามากนัก ตามลักษณะที่ว่า “เศรษฐกิจย่ำแย่ ครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลาย การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น ผลการพัฒนาดังกล่าวแม้หลายฝ่ายที่รับผิดชอบ อย่างเช่น หน่วยงานของรัฐ องค์กร

8. ความสมานฉันท์สามัคคีในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า มิได้เป็นเพียงสถาบันการเงินที่ดำเนินกิจกรรมให้ได้ดอกเบี้ยผลกำไรเท่านั้น ยิ่งไปกว่าการดำเนินงานของกลุ่ม ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้อีกด้วย ตามที่นายเคล้า แก้วเพชร ผู้นำคนสำคัญของกลุ่มกล่าวว่า การใช้จ่ายเงินหรือการจัดการเงินต้อง “เป็น” จึงจะให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากใช้จ่ายหรือจัดการเงินไม่ “เป็น” จะทำให้เกิดปัญหาได้ และยังขยายความอีกว่า “เป็น” ในที่นี้จะต้องเป็นดอกเป็นผลกำไรและต้องเป็นความรัก ความกลมเกลียวสมานฉันท์ของคนทุกชั้นทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นสมาชิก ญาติ เพื่อนบ้าน คนจน คนรวยและคนที่มีฐานะปานกลาง ทั้งในและนอกชุมชนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้ การช่วยเหลือและการพึ่งพาซึ่งกันและกันของบุคคลเหล่านี้ สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้การดำเนินงานและการบริหารจัดการทุนของชุมชน กลุ่มจึงทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานงานกิจกรรมต่างๆ ประสานกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น กิจกรรมงานทำบุญเดือนสิบ งานทอดกฐิน งานศพของสมาชิกในหมู่บ้าน และกิจกรรมด้านการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความสามัคคี การพึ่งพา และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ จึงช่วยให้เกิดบูรณาการทางสังคม

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพล : ส่งผลสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม

4.1 การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงาน ตลอดระยะเวลาดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้ากว่า 22 ปี กลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทั้งการปฏิบัติต่อกันในเชิงบวก เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูล ประสานความร่วมมือ ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนและสร้างสรรค์ความสำเร็จของกลุ่ม ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันย่อมทำให้กลุ่มเกิดความเรียนรู้ ระมัดระวัง ปรับปรุงแก้ไข และต่อรองเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมกลุ่ม มีดังนี้

1) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย นับตั้งแต่ก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มในปี 2519 เริ่มจากการที่พัฒนาการประจำตำบลได้เผยแพร่แนวความคิด และจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จนแกนนำและชาวบ้านจำนวนหนึ่งก่อตั้งและดำเนินกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าขึ้นในปี 2522 ตามนโยบายและแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน โดยมีพัฒนาการเป็นที่เล็งเห็นให้คำแนะนำปรึกษา และเมื่อกลุ่มได้ดำเนินงานมาระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินการและการบริหารจัดการ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจะนะ ยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในด้านของงบประมาณสนับสนุนโครงการต่างๆ ของกลุ่ม และคอยติดตามประเมินผลการทำงานของกลุ่ม หากกลุ่มมีปัญหาจะให้คำแนะนำ

2) กองรักยากำลังกองทุนแห่งชาติ (กณช.) กองทัพบก กระทรวงกลาโหม ได้สนับสนุนงบประมาณ 70,000 บาท ตามโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคง (กนช.) ในปี 2526 เพื่อนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมอาคารศาลาประชาธิปไตย ให้เป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน และส่วนหนึ่งนำมาทำเป็นที่ทำการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนงบประมาณจัดหาพันธุ์โคมาเลี้ยง โดยกลุ่มสามารถผลักดันขอใช้พื้นที่สาธารณะกว่า 700 ไร่ ทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ของชุมชน

3) กองทุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท (สพช.) ของธนาคารออมสิน ให้เงินกู้กับกลุ่มในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี แล้วกลุ่มนำเงินมาให้สมาชิกกู้เพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาทต่อปี ทำให้กลุ่มมีผลกำไรนำไปดำเนินกิจกรรมและจัดตั้งกองทุนต่างๆ มากมาย

4) สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิชาวบ้าน ได้ทำการศึกษาศักยภาพของกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดสงขลาในปี 2522 แล้ววิเคราะห์ประสบการณ์ของกลุ่มออมทรัพย์เสนอผลผ่านเวทีของผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ยังผลให้เกิดการรวมตัวกันของผู้นำองค์กรชุมชนจำนวนหนึ่งในจังหวัดสงขลา แล้วตั้งชื่อว่า “สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา” เป็นองค์กรเครือข่ายชาวบ้าน เป็นผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าเป็นองค์กร

เครือข่ายของสมาคม และได้มีการประชุมพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นกันทุกเดือน กลุ่มจึงมีการนำแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการ หรือการออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตมาใช้ โดยเริ่มต้นจัด สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลในปี 2540 และกองทุนสวัสดิการอื่นๆ อีกมากมายถึง 73 กองทุนในปัจจุบัน อีกทั้งทำให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนากิจการของตนให้มั่นคง

5) สำนักสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ให้การศึกษาและความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการดูแลป้องกันสุขภาพชุมชนในระยะยาว ประสานความร่วมมือกับกลุ่มในการจัดประชุมชี้แจงเรื่องสำคัญๆ แก่ชาวบ้าน การรณรงค์ต่างๆ เป็นผลให้กลุ่มเห็นความสำคัญและสนับสนุนกองทุนด้านสุขภาพ เช่น กองทุนสุขภาพ (สร้างสาม) กองทุนบัตรสุขภาพ กองทุนยา กองทุนอาหารนักเรียน กองทุนสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล และกองทุนอื่นๆ อีกมากมาย จนทำให้สมาชิกกลุ่มและชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

6) กองทุนเพื่อสังคม (SIF) ได้ให้เงินสมทบกองทุนสวัสดิการของกลุ่มจำนวน 2 ล้านบาท โดยกลุ่มนำไปเป็นกองทุนสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล 6 แสนบาท ที่เหลือเป็นกองทุนอาชีพและสวัสดิการ SIF

4.2 บทบาทผู้นำ ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญของกลุ่ม คือ นายสุนิตย์ กาญจนรัตน์ ประธานกลุ่ม และนายเคล้า แก้วเพชร เற்றுญิกกลุ่ม นายเคล้าเป็นแกนนำหลักของกลุ่ม ในการคิด วางแผน และรับผิดชอบดูแลเรื่องการเงิน เป็นคนนำหน้าโดยกำเนิด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 4 ปี เดิมมีฐานะยากจน เคยได้บวชเรียนและศึกษาทางธรรมชั้นธรรมตรี เคยรับการเกณฑ์ทหารเป็นเวลา 2 ปี และเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จากการพูดคุยกับนายเคล้า เล่าให้ฟังว่าตนเองกับนายสุนิตย์ มีความสนใจที่จะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ตามที่พัฒนาการแนะนำและอบรมตั้งแต่ปี 2519 เพราะเห็นว่าจะเป็นช่องทางที่สามารถแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านขาดที่พึ่งด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพได้ โดยการช่วยเหลือด้วยตนเอง จึงได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี 2522 เริ่มต้นด้วยการระดมเงินฝากจากสมาชิก แม้ช่วงแรกจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะไม่มีคนเชื่อถือคนที่ยากจน แต่ด้วยความรักและความอดทน จึงได้ใช้ความพยายามพูดชักชวนและชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ ประกอบกับตนเป็นคนช่างคิด สนใจค้นคว้าหาความรู้ตลอดเวลา ท่านบอกว่า ตนเป็นผู้คิดระบบบัญชีการฝาก การกู้ยืม เพราะเรื่องเงินที่สมาชิกนำมาฝากไว้กับกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ ที่สมาชิกต้องเข้าใจระบบบัญชีและการตรวจสอบได้ตลอดเวลา การทำงานต้องมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ใครมีข้อสงสัยซักถามสามารถตอบได้ จากคุณลักษณะที่ชอบติดต่อพูดคุยกับคนอื่น ๆ กล้าซักถาม ทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ มีความคิดใหม่ๆ แล้วสามารถสอนแนะนำหรือเสนอแนะให้คนอื่นรู้ได้ด้วย อีกทั้งต้องทำให้เห็นเป็นแบบอย่างด้วยความขยันและเข้มแข็ง สามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการแก้ไขปัญหา ยอมทุ่มเทการทำงานให้กับกลุ่ม แม้จะไม่ได้ผลตอบแทนหรือได้แต่น้อย ผู้นำและคณะกรรมการทำงานด้วยกันเป็นทีม มีการปรึกษา บอกกล่าว หรือว่ากล่าวตักเตือนซึ่งกันและกัน โดยมีการประชุมชี้แจงและปรึกษากันอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน ทำให้คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มต่างๆ มีการช่วยเสริมต่อการในการทำงาน

จากบทบาทการทำงานของผู้นำและแกนนำของกลุ่ม สามารถทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้าน จนทำให้กลุ่มขยายตัวอย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จนทำให้นายเคล้า แก้วเพชร ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่ม รับผิดชอบเรื่องการเงินเรื่อยมา และยังได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย เช่น รางวัลคนดีศรีสังคม ประจำปี 2540 ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

4.3 ศักยภาพของชุมชนและกลุ่ม บ้านนาหว้าเป็น 1 ใน 12 หมู่บ้าน ของตำบลนาหว้า มี 170 ครัวเรือน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 84 ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา รองลงมาทำนาและสวนผลไม้ จากสภาพการดำรงชีวิตที่ต้องทำการเกษตรเป็นหลัก ทำให้ชาวบ้านต้องช่วยเหลือพึ่งพากันมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะในด้านแรงงาน ที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ และเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญของชาวบ้านที่เรียกว่า “ลงขอ” หรือแชร์แรงงาน ซึ่งเป็นเครือข่ายชาวบ้านที่เก่าแก่และเข้มแข็งที่สุด ถือได้ว่าเป็นกลุ่มธรรมชาติของชาวบ้านอันเป็นรากฐานไปสู่การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

บ้านนาหว้า มีศาลาประชาธิปไตยเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่ทำการกลุ่มในปัจจุบัน สำหรับเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานราชการและเอกชนอื่น ๆ และยังเป็นเวทีของการประชุมพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและกลุ่มมีสูงและทำให้คล่องตัวยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ศักยภาพของกลุ่มที่มีผู้นำและคณะกรรมการที่มีความรักในการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความขยันอดทน มีความซื่อสัตย์โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ กล้าซักถาม แสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากเวทีประชุมสัมมนาต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน แล้วนำมาขยายแนวความคิดแนะนำให้ผู้อื่นได้ทราบ ดังที่นายเคล้า แก้วเพชร กล่าวว่า “กลุ่มได้มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกันจะต้องเรียนทำด้วย” นั้นหมายความว่า เมื่อมีปัญหาก็ต้องแสวงหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน อย่างเช่น กลุ่มได้มีการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของสมาชิก การนำผลกำไรบางส่วนมาจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ กองทุนสวัสดิการต่างๆ การกระตุ้นส่งเสริมการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยกลุ่มจะสนับสนุนแหล่งทุนให้สมาชิก เช่น โครงการดูดส้วม โครงการเลี้ยงหมูแนวใหม่ โครงการทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น จากการดำเนินงานและบริหารจัดการกลุ่มเป็นแบบธุรกิจ ทุกอย่างต้องมีหลักเกณฑ์ มีกฎระเบียบและหลักการในการทำงาน ทำให้เกิดผลประโยชน์หรือกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์ แล้วขยายฐานไปสู่การจัดตั้ง และขยายกองทุนต่างๆ มากมาย เป็นลักษณะกิจกรรมบูรณาการสังคม จึงทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าเจริญเติบโตและเข้มแข็งจนถึงปัจจุบัน

5. การปรับตัว : ทิศทางแนวโน้มในอนาคต

การดำเนินงานของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งโดยเฉพาะในสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ย่อมมีผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อกกลุ่มหรือองค์กรประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวของกลุ่มเหล่านี้ย่อมมีความจำเป็น ซึ่งมีหลายกลุ่มที่ไม่สามารถปรับตัวให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง จึงทำให้ต้องล้มเลิกการดำเนินกิจกรรมไปในที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็มีอีกหลายกลุ่มที่สามารถปรับตัวอยู่ได้ เช่นเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ซึ่งได้มีการปรับตัวของกลุ่มอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจถึงทิศทางแนวโน้มของการปรับตัวของกลุ่มในอนาคต ดังนี้

1. ในแง่การขยายตัวขยายกิจกรรมและการเจริญเติบโตของกลุ่ม จากการศึกษาดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทั้งในแง่ของจำนวนสมาชิกและในแง่ของกิจกรรมกลุ่ม นอกจากมีการออมและการกู้ยืมแล้ว ยังมีกองทุนกิจกรรมต่างๆ มากมาย ถึง 73 กองทุนในปัจจุบัน สำหรับกองทุนต่างๆ เหล่านี้ ในอนาคตจำนวนเงินของกองทุนจะมีมากขึ้น จากการพูดคุยกับนายเคล้า แก้วเพชร กล่าวว่า เพื่อการรองรับการเจริญเติบโตของกลุ่มในอนาคต กลุ่มได้มีแนวทางที่จะกระตุ้นให้สมาชิกได้สร้างอาชีพขึ้นมา เช่น การเลี้ยงหมู เลี้ยงวัว ปลูกพืช เป็นต้น โดยกลุ่มจะสนับสนุนเงินกู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้สมาชิกเกิดรายได้สูงสุด แล้วกลุ่มมีแผนที่จะสร้างตลาดนัดของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งรวมสินค้าเพื่อส่งขายไปยังนอกชุมชนอีกด้วย โดยสรุป กลุ่มได้ขยายกิจกรรมอย่างครบวงจรทั้งในด้านการออมทรัพย์เพื่อการผลิต การสร้างงานส่งเสริมอาชีพ และสร้างตลาดนัดในชุมชน นายเคล้า ยังกล่าวอีกว่า สำหรับในอนาคตกลุ่มจะต้องทำธุรกิจและสร้างเครือข่ายให้มากขึ้น ทั้งในรูปของเครือข่ายการทำธุรกิจ ทั้งที่เป็นบริษัทหรือหุ้นส่วนทำธุรกิจ โดยกลุ่มจะมีทุนดำเนินการจากสมาชิกมีหุ้นส่วน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มได้ทำโครงการดูดส้วม และผลิตปุ๋ยหมัก และกำลังทดลองเลี้ยงหมูแนวใหม่ที่ไม่มีการกลั่นจากมูล แล้วสามารถนำมาผลิตเป็นแก๊สได้ ซึ่งหากประสบความสำเร็จก็จะสามารถขยายกิจการให้สมาชิกเข้ามามีหุ้นส่วนต่อไป และอนาคตกลุ่มจะสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาไทยกับกลุ่มต่างๆ อีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำกองทุนรวมน้ำใจ และผลักดันนโยบายกองทุนหมุนเวียนให้สามารถดำเนินการและจัดการร่วมกันได้

2. การสร้างความเป็นองค์กร ภายใต้การยอมรับในแง่นิติบุคคล ฐานะนิติบุคคลทำให้กลุ่มเป็นองค์กรที่มีฐานะเสมือนเป็นบุคคล โดยมีขอบเขตวัตถุประสงค์ของการเกิดขึ้นของกลุ่ม และมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เนื่องจากการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกอยู่เสมอ โดยมุ่งหวังจะได้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายขึ้นด้วย ดังนั้น การก่อดินสัมพันธและการทำนิติกรรมสัญญากับบุคคลภายนอก เช่น การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ การก่อซื้อผูกพันใดๆ การให้ยืมเงิน การประนีประนอมยอมความ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มมีความเจริญเติบโตจนเป็นกลุ่มในฐานะองค์กรประชาชน ผลประโยชน์ต่างๆ มิได้เป็นของกลุ่มแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน สังคมโดยรวมอีกด้วย ในเรื่องนี้ จากการพูดคุยกับแกนนำกลุ่ม พบว่า ทางกลุ่มเองก็ยังเห็นความสำคัญที่ทำให้กลุ่มได้รับการยอมรับในแง่ของกฎหมายที่มีการรองรับ แต่กฎหมายเหล่านั้นจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่มอย่างแท้จริง โดยกลุ่มจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายเหล่านั้นด้วย

3. การสร้างผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มในอนาคต กลุ่มได้สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่ม โดยเฉพาะการรับสมัครเป็นคณะกรรมการบริหาร ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี เพื่อให้เข้ามามีเรียนรู้ถึงกระบวนการต่างๆ ของกลุ่ม และสามารถสืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มให้ยั่งยืนต่อไป แต่สิ่งที่น่าสนใจเป็นห่วงสำหรับการสืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มสู่คนรุ่นหลัง พบว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะไปศึกษานอกชุมชน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จึงเป็นไปได้ว่า เมื่อเรียนจบแล้วจะไปทำงานนอกชุมชนโอกาสที่จะกลับมาสานต่อเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มจะน้อยไปด้วย

4. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ในอนาคตกลุ่มได้พยายามสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มองค์กรประชาชน ด้วยกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในส่วนของเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน และเครือข่ายการทำธุรกิจหรือหุ้นส่วนทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกลุ่มจะให้สมาชิกกู้ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี เพื่อให้ไปลงทุนกับธุรกิจเครือข่าย แต่กลุ่มจะได้ไปลงทุนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มเคยลงทุนทำธุรกิจซื้อน้ำยาง ปรากฏว่า ขาดทุน 4.7 หมื่นบาท สมาชิกกลุ่มซื้อน้ำยางลาออก ทำให้ไม่มีใครรับผิดชอบ จึงเป็นบทเรียนที่กลุ่มจะไม่กระทำในลักษณะดังกล่าวอีก

5. การจัดการเงินสนับสนุนจากภายนอก จากการศึกษา พบว่า หากมีการสนับสนุนเงินจากภายนอกให้แก่กลุ่ม เช่น กรณี นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันให้มีกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ทางกลุ่มจะดำเนินการอย่างไร นายเล้าเล่าให้ฟังว่า ในกรณีเช่นนี้ ที่ผ่านมาก็เคยมีเงินสนับสนุน เช่น เงินมิยาซาวา หมู่บ้านละ 1 แสนบาท เงินจำนวนนี้กลุ่มได้ต่อรองให้นำมาใช้ตามสมาชิกกลุ่มต้องการ โดยนำมาสมทบเป็นกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ให้เป็นเงินทุนอาชีพและสวัสดิการแก่สมาชิกต่อไป และกรณีเงินทุนหมู่บ้านละล้านบาทของรัฐบาลชุดนี้ก็เช่นกัน กลุ่มจะนำเงินจำนวนนี้มาสมทบกับกองทุนที่มีอยู่แล้ว 73 กองทุน มีเงินหมุนเวียนกว่า 5 ล้านบาท ให้มีกองทุน สวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่มมากขึ้น

6. สรุป

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะประสบความสำเร็จในด้านการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันชุมชนกลับมีปัญหายากมากมาย จากผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจระบบทุนเป็นหลัก จึงทำให้ชาวบ้านไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสของความเปลี่ยนแปลงยังผลให้ชุมชนชนบทที่เคยมีความสงบสุขร่มเย็น มีวัฒนธรรมที่ดีงาม การผลิตเป็นการผลิตเพื่อยังชีพทรัพยากรที่สมบูรณ์ ต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ไม่ค่อยพึงปรารถนามากนัก ตามลักษณะที่ว่า “เศรษฐกิจย่ำแย่ ครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลาย การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น ผลการพัฒนาดังกล่าวแม้หลายฝ่ายที่รับผิดชอบ อย่างเช่น หน่วยงานของรัฐ องค์กร

เอกชน ได้ตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างดีและได้พยายามให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด แต่ดูเหมือนว่ายิ่งเข้าไปเกี่ยวข้องมากเท่าใด ปัญหาการล่มสลายของชนบทที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาที่ยึดแนวคิดการสร้างให้มากกว่าการเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ อีกทั้งลักษณะการทำงานแบบเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง (Top-Down) ทำให้คนในชนบทขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมและยังทำลายวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย

ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาประเทศหรือชนบท ที่เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมและบูรณาการสังคม ในระดับรากหญ้าของชุมชนให้สามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้ในที่สุด โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ คอยสนับสนุนช่วยเหลือ แนวคิดและวิถีปฏิบัติแบบนี้เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปสู่ความยั่งยืน ที่สำคัญจะต้องส่งเสริมและพัฒนากลุ่มหรือองค์กรประชาชนในระดับชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนา นอกจากนี้ คนในชนบทเองก็ได้เกิดบทเรียนและกระบวนการเรียนรู้จากการพัฒนาที่ผ่านมา จึงได้มีการรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มหรือองค์กร เพื่อดำเนินงานตอบสนองปัญหาและความต้องการของตนและท้องถิ่น จากปัจจัยดังกล่าว จึงทำให้เกิดกลุ่มหรือองค์กรประชาชนขึ้นมามากมายในระยะหลัง ๆ และจากบทความนี้เอง จึงได้นำเสนอกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา เป็นกรณีศึกษา โดยชี้ให้เห็นถึงรูปแบบ กระบวนการสะสมทุนโดยชุมชน ผลการดำเนินงานของกลุ่ม ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ตลอดจนการปรับตัวและแนวโน้มในอนาคต สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการนำเอา “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” มาใช้ในการพัฒนา ที่มีการจัดตั้งโดยชาวบ้าน บริหารงานโดยชาวบ้าน เพียงแต่องค์กรที่เข้าไปสนับสนุนนั้นจะคอยสนับสนุนในส่วนที่องค์กรหรือชุมชนขาดแคลนจริง ๆ อีกทั้งเพื่อแก้ปัญหาด้านเงินทุน ปัญหาด้านสังคมและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่กับชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การรวมกลุ่มสะสมทุนของคนในชุมชน และดำเนินงานบนพื้นฐานของความร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงใจนั้น สามารถทำให้เป็นสถาบันการเงินของชุมชนได้อย่างแท้จริง สามารถเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพัฒนาสังคมโดยเฉพาะการจัดสวัสดิการให้คนในชุมชนได้โดยไม่ต้องพึ่งพารัฐ สภาพชุมชนมีความสุข คนในชุมชนมีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน นั้นหมายความว่า แนวคิดแนวทางปฏิบัติดังกล่าว สามารถนำไปสู่การพัฒนาตามคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจดี ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนายั่งยืน”

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2504-2544

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานผลการพัฒนาประเทศในระยะครึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2537 หน้า 31

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544

บัญชีคุมเงินกองทุนของหมู่บ้านนาหว้า อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา

รายงานฐานะการเงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า ประจำเดือน มกราคม 2544

ระเบียบกฎข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์

นายเคล้า แก้วเพชร, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2543